

Неда Зарева

ГЛАСЪТ ОТ СВЕТАИНАТА

София, 2023

© Издателство „Изток-Запад“, 2023

Всички права запазени. Нито една част от тази книга не може да бъде размножавана или предавана по какъвто и да било начин без изричното писмено съгласие на автора и на издателство „Изток-Запад“.

© Неда Зарева, автор, 2023

© Георги Манев, оформление на корицата, 2023

ISBN 978-619-01-1248-8

Неда Зарева

ГЛАСЪТ ОТ СВЕТЛИНАТА

Съдържание

Част I

КРИВОТО В ОГЛЕДАЛОТО9

Част II

ГЛАСЪТ НА ДВАТА КРАЯ..... 57

Част III

САНДЪК С ПОЛУСЕНКИ..... 103

*Вдъхновено от житейската история
на Анастасия Ролева.*

*Всички персонажи и събития в романа
са измислени.*

Част I

КРИВОТО В ОГЛЕДАЛОТО

I

* * *

– Моля те, стани ми майка!

Повтаряше го за трети път тази вечер, а от това ме избиваше студена пот и исках да бягам. Настръхвах от нейната остра, всепроникваща мъка, примесена с детинска безпомощност и ненарочна нужда да накаже някого. Усещах я как търси изкупление, как има нужда от жертва, за да потуши гнева и изстърже отчаянието си, но знаех също, че ѝ бе абсолютно все едно кой ще се подлъже и ще ѝ се поддаде; просто в момента аз бях под ръка, най-лесна, най-достъпна.

Знаех, че няма сила на света, която да ѝ даде това, което търси, затова усещах с клетките си колко опасен можеше да бъде всеки мой отговор. Бях сигурна, че и тя прекрасно го разбира; бях дори убедена, че не го иска истински; само ме проверява и провокира, изпитва границите ми, играе си с това докъде може да стигне, или може би докъде мога да стигна аз.

По особен начин изпитвах облекчение, че ме пита вече трети път тази вечер, защото повторенията сякаш обезкървяваха въпроса, правеха го употребен и безсмислен, а това ме спасяваше.

* * *

Беше средата на декември, но толкова топло, че от седем вечерта двете седяхме на външната дървена маса пред ретрозаведението в парка.

Есента бе завзела властнически всички пейзажи и изобщо не желаше да отстъпи място на зимата. Бе размятала фриволно шарената си мантия, цялата криво съшита от ярки крпки, и се чувстваше като кралица.

Тази година декември се случи неестествено топъл. След изпепеляващото лято, през септември и октомври валя живителен дъждец и от напуканата земя избуя късна тревица, която все още

багреше тук-таме кафявата пръст на парка. Около нас старите високи чинари горяха целите в огнено жълто, а стеблата им, обвити в чудновати пълзящи растения, тлееха в червено, наподобявайки разровена жарава.

Въпреки поразителната красота на тази неестествено дълга есен, на мен ми беше тъжно, напрегнато и виновно.

Жалех по мириса на лято и по онова диво море, на което прекарваме цели месеци в малката каравана, кацнала като бяла чайка на ъгъла на огромен двор; жалех за мидите и пясъка, полепнал по босите крака на децата ми; за кръвясалите залези с дъх на узо и водорасли; за комарите.

А виновно ми беше... потръпвах при тази мисъл.

Бях си забранила да се сещам, но неизбежно мислех само за това.

Така работи неразбираемият човешки мозък, ако се опиташ да не мислиш за маймуни, само маймуни започват да ти скачат в главата.

* * *

Преглътнах с горчивина поредната глътка бира от чашата си. Бяхме си поръчали пържени картофи със сирене и безалкохолна бира; течност, която не понасям и приемах както лекарство – насила и с отвращение – само заради Лена.

От половин час тя размазваше сирене по чинията си с един пържен картоф, пушейки със свободната си ръка.

– Защо мълчиш? – хвърли тя върху мен пронизващо синия си поглед.

– Защото каквото и да ти отговоря, ти няма да го чуеш – измъкнах се умело – Сякаш няма да го кажа на теб, а на купчината шума, събрана в края на ей тази детска площадка – посочих аз встрани.

Там с весели писъци три деца все още се гонеха около една олющена катерушка. Тя погледна нататък.

– Не шума, а изпадали красиви жълти и червени листа – размаха патетично картофа във въздуха тя.

– Заяждаш се! – намигнах ѝ.

– Не. Шумата е мъртва, а тези листа са полумъртви и точно затова изглеждат така красиви. Те носят чара на предсмъртната агония.

Лена бе вдигнала празната си бирена чаша и мижейки наблюдаваше купчината листа през нея.

– Точно като мен – завърши тя.

– Интересно състояние – обадох се просто за да кажа нещо.

– Да. И неподозирано често срещано – добави нещо тя – Нямаш представа какво необятно количество човеци на тази планета са полумъртви.

Тя остави чашата на масата и отново подхвана да размазва сирене по чинията си.

– Аз в това число ли съм? – попитах шеговито.

– До голяма степен – погледна ме предизвикателно тя.

Изсмях се нелепо. Така или иначе този разговор беше напълно абсурден, точно като цялата днешна вечер в парка и живота ми напоследък.

– Много оригинално.

– Кое? – повдигна вежди тя.

– Това, че съм „полумъртва до голяма степен“.

Сега и тя се засмя. Настъпи тишина.

– Считаш, че дрънкам глупости, нали? Не можеш да повярваш, че съществува такъв... – замисли се за миг – нюанс на живота?

Измъкнах цигарата от ръката ѝ, вдъхнах дълбоко доза спасителен дим и после се скрих зад него.

Трудно ми е с това момиче, много трудно!

– Надявам се ти да ми обясниш – запазих спокойствие аз.

– Дълго е. Първо ще отида до тоалетна.

Погледнах часовника си, беше станало почти девет.

– Предлагам това да стане някой друг път, миличка – избързах да съкруша ентузиазма ѝ аз – Днешният ден е към края си, време е да вървим. Ти иди където трябва, а аз ще оправа сметката.

– Естествено... – произнесе някак нееднозначно тя и стана.

Пое към вратата на заведението с подобие на танцова стъпка, а преди да влезе се обърна към мен и ми изпрати въздушна целувка.

* * *

Въздъгнах. Къде бях попаднала? Бях прекосила планини, реки и равнини уж да диря мир в този затънтен край, а никак не се получаваше. Бях избягала от къщи, бях зарязала близките си по най-безотговорния и направо безочлив начин. Бях изтъргувала семейството си срещу личната си свобода – или по-скоро илюзорното усещане за нея.

Недостойно се опитвах да загърбя живота си, за да диря нещо друго... Смисъл? Ново начало? Вътрешен мир?... Нямах представа.

Като дете, когато оставах при баба, инатливо не исках да заспивам вечер и дълго я тормозех в леглото с небивалици и въпроси за щяло и нещяло.

Веднъж, вероятно за да ме накара да мирясам тя ми разказа, че частите, от които е сглобен човек, са дошли от различни места във Вселената. Трябвало да ги събират от много далечни краища, за да сглобят накрая нас, човеците тук, на Земята.

Затова, казваше тя, онези клетки, които живеят в мозъка, се различават от клетките, които обитават краката.

Клетките на краката също са разумни, защото носят цялата човешка тежест, но техният свят е организиран по различен начин от този в главата.

Най-трудно е да накараме клетките от главата да слязат долу в краката и обратното. Ако все пак някак съумеем да направим това, ще се случи велика обмяна, точно както действия кръвообращението и тогава най-накрая ще се подредим истински.

После баба се замисляше и добавяше: „Не само клетките, но сам човекът непрестанно слиза и се качва, за да придобие опитност, чедо. Вечно ходим нагоре-надолу и така се учим.“

Тогава не разбирах думите ѝ нито с главата, нито с краката си, но имах вътрешното усещане, че тя ми казва нещо сакрално и

важно. Харесваше ми идеята за това движение нагоре-надолу, без да знам защо. В него имаше нещо вълнуващо, живо и истинско. Тръпкаше ме надразбираемостта и така си остана до ден днешен.

Преди няколко месеца се сетих отново за думите на баба. Сетих се за тях, защото разбрах, че живота ме разсейва и разхвърля из уж важни и неизбежни неща, но всъщност ТОЙ е този, който ме живее, а не аз него!

Душата ми отдавна шепнеше, че се разпилявам, че потъвам в някаква празнота и наскоро с кристална яснота разбрах на какво се дължи това. Бях изгубила своята Северна звезда.

Онази пътеводна светлина, която така трогателно и неизменно показва пътя на мореплавателя и му дава истина за курса по време на буря, но и в спокойно море.

Усетих живота си като корабкрушение, което ме е подхвърляло като детска играчка из някакви уж мои избори, които до голяма степен не бяха мои.

Тогава реших! Ще предприема една привидно спасителна акция спрямо самата себе си. Казвам привидно, защото това всъщност бе отчаяно действие без ясен изход. Не зная дали дяволите ме бяха преборили, или бавно полудявах, но с плашеща категоричност реших да загърбя за известно време живота си до тук, в това число трите си деца и съпруга си, и да потърся някъде мир и спокойствие, за да помисля и да се подреда.

Имах нужда да ми се случи точно това, което казваше баба – клетките от главата ми да слязат долу в краката и обратното.

Не съм убедена, че семейството ми тогава ме разбра, нито знаех дали някога ще ми простят. Бях си сложила някакъв условен срок от един месец, но съзнавах прекрасно какво им причинявам и трудно се справях с вината.

„Върви където щеш да се подреждаш, но през това време не смей да ни тормозиш! – изсъска мъжа ми на изпроводяк, след като гръшна сака с багажа ми в колата – Забрави за нас, защото аз ще направя всичко по силите си ние да забравим за теб, Бог ми е свидетел! Достатъчно поразии ни причини със странните си прищевки, разби на парчета семейството, децата, съсипа и мен...

Зачеркваме се взаимно, пък когато (и ако изобщо!) вземеш, че се подредиш, ще му мислим!“

След което ми обърна гръб и си тръгна, кълнейки:

„Какъв човек си ти изобщо бе, каква майка си?“

* * *

– Моля те, стани ми майка!

– Лена! – сепнах се и се полях цялата с мириса на дезинфектант и болница. Не очаквах да се появи така бързо.

– Ти толкова внимавахте да не те видя как тайно си пийваш водчица от чантата, че дори не ме забеляза – разсмях се снизходително тя.

Така беше. Цяла вечер, докато отпихах от тази ужасна безалкохолна бира, чаках удобен момент да поема живителна глътка водка „Флирт“ от двеста и петдесет грамвата бутилчица, която бях пхнала на тръгване в чантата си; нещо, което Лена в никакъв случай не биваше да разбира! Провалих се и се ядосах. Прибрах разлятата бутилка и ѝ отвърнах хапливо.

– Как не се сетих! Имам си работа с истински професионал, нали?

– О, не... не професионал! Не обичам тази дума... – намръщи се тя.

Този безсмислен коментар ме вбеси още повече.

– А с какво тогава?

Тя се замисли за миг, след което съобщи с артистичен патос.

– Нека го наречем – експерт!

Не виждах особена разлика, бях сигурна, че и за нея няма, само проверяваше до къде може да стигне, изпитваше ме! Ядосах се отново, но не го показах. Оставих банкнота на масата и я хванах под лакътя.

– Добре, експерте, време е да си вървим – произнесох с равен тон.

Лена направи гримаса. Знаех, че не ѝ се тръгва, но също знаех, че това няма да е по-различно и след два часа.

– Сърцето има доводи, които разумът не познава... – промърмори тъжно тя.

– Какво?

– Блез Паскал.

Понякога Лена направо ме изумяваше!

– От къде...

– Спокойно – прекъсна ме развеселена тя. – Пишеше го на късметчето ми от кафето, което си поръчах на идване. – Моля те, нека си разделим една последна бира? Безалкохолна, разбира се, какво ще кажеш, а? Пък ти можеш да си допиеш водчицата от чантата, аз така или иначе нищо не видях – намигна ми заговорнически тя.

На вратата на ретрозаведението се появи Янка.

– Хайде момичета, нощта е наша! – тя погледна към Лена и се хвана за устата: – Леночка, душичка златна, колко леко си облечена! Хайде вътре! Ще надуя камината, защото сега аз съм шефът тук, а щом Янка е шефът, знаете какво се случва, нали? – подсмихна се тя, загаси фаса си и ни направи знак с ръка да побързаме.

Янка бе управителката на заведението. Тя идваше отдалече и носеше със себе си тежка съдба. От години се скъсваше от работа, защото изплащаше дълговете на починалия си съпруг.

„Мине ли следващото лято, ще се приключи! – повтаряше повече на себе си тя. – И после ще живея само за мен си!“

Тя беше препатила, жилава, серт жена, но в същото време чувствителна и състрадателна. Обожаваше Лена, защото приличала на голямата ѝ дъщеря, която от години живее в чужбина, и не изпускаше възможност да я почерпи след работно време с нещо от заведението, за сметка на собственика.

Въздъгнах и тръгнах натам. Чакаше ни тежка нощ!

II

Обожаваше необятните гори от бял бор, които презръщаха с безусловна любов манастирската обител, сякаш любяща майка крие чедото си в пазва. Белият бор е величествено дърво! Стъбло-то му е право, стройно и красиво; осанката му излъчва неподпра-

вена изтънченост, съчетана със сила, мощ и някакъв особен вид гордост. Клоните на белия бор са разположени на пръстени подобно прешлените на човешкия гръбнак и по-опитните монахини знаеха как да разгадават възрастта на дървото по тях.

Това я караше да мисли, че по снагата на всеки бор тече гръбначен мозък, който по особен начин свързва земята с небето и така постига някакво тайнствено единство между материя и безплътност.

Белият бор стига до шестстотин човешки лета, което означава, че в паметта на всяко дърво може да се запечата повече от половин хилядолетие човешко време. Старите дървета имат дебела и напукана тъмнокафява кора и достигат до петдесет метра височина и около метър и половина дебелина на ствола. За разлика от тях младите имат ефирна тънка, червеникавокафява обвивка, която в горната част става по-светла и изглежда олющена, сякаш с всяка следваща педя към небето материята се пропуква и разпада. По това белият бор се отличава от черния и от другите иглолистни дървета.

Още с настаняването ѝ в манастира игуменката ѝ разказа, че белият бор може да бъде много верен приятел, ако хареса определен човек. Явно усещаше нейната самота и дълбока мъка, беше наясно, че само Бог може истински да ѝ помогне, но същевременно прекрасно знаеше, че за да Го намери, трябва да започне от нещо малко и истинско.

„Не е лесно да откриеш своето дърво, защото и то трябва тебе да хареса. Трябва взаимно да се усетите, точно както става при хората. Разликата е, че с дървото връзката е тиха. Ако вдигаш прекалено много шум, никога няма да можеш да чуеш гласа му. Прегръщай всеки ствол, притихвай и се вслушвай в диханието му. Дали ще ти каже нещо? Твоето дърво само ще те намери; то ще ти проговори.“

* * *

Тя обичаше да се разхожда из гората. Така можеше да остане сама с мислите си, а от дългото вървене олекваше и на душата ѝ. Вървеше с часове и чак когато беше сигурна, че е успяла да

измори болката си до краен предел, че я е обезсилили повече от разтреперените си нозе, намираше място, където да се срути връз шумата и да притихне. Постилаше под себе си зелената жилетка на майка си, която носеше навсякъде, лягаше по гръб и се заглеждаше в небето през клоните на боровете. Белият бор е вечнозелен, защото новите иглички остават по клоните му цели пет години; може би затова въздухът в боровата гора имаше така силен дъх на младост и живот. Тя вдишваше дълбоко жителната глътка и чувстваше как с всеки следващ дъх сякаш продашваше все по-истински. Летливите вещества, които се отделяха от игличките, бяха лечебни за нея. Като дете била много болнава, още на годинка ѝ открили бронхиална астма. Разказвали ѝ бяха, че понякога, през дългите, изпълнени с лепкави пристъпни нощи тя така се захласвала в кашлицата си, че майка ѝ се е борила ожесточено, за да я откопчи от мъртвата хватка на собствения ѝ унес.

После тя заспивала хрипяща и безсилна в ръцете ѝ, а майка ѝ, уплашена и изтощена до изнемога, не смеела да затвори очи от страх да не престане да диша в съня си.

„Мама е била пазител на моя дъх, а сега, когато нея я няма, трябва да го браня сама“, изникваше понякога в мислите ѝ.

„Странна работа – разсъждаваше тя, – с първото си вдишване човек се възлъщава в този свят и после го напуска с последното издишване, а през цялото останало време се намира точно между живота и смъртта...“

Дъхът създава онзи ритъм, в който вдишването предизвика издишване и обратното, защото едното съществува благодарение на другото. Точно както двете страни на една монета създават нейната цялост.“

Когато се сецаше за майка си, усещаше силна болка, но това я успокояваше, защото знаеше, че болката ѝ се притичва на помощ само в тежки моменти.

Познаваше я още от първия ден на съществуването си. Дълбоко в себе си помнеше как точно болката я кара да се придвижва в тъмното и тясното, за да се появи накрая на този свят. Оттогава, цял живот, болката идваше точно тогава, когато ѝ става-

ше тъмно и тясно, за да ѝ помогне да се измъкне. Идваше, за да я преведе до светлината.

Благодарение на майка си разбра, че любовта боли и че тези, които обичаме, ни причиняват най-силна болка.

Разбра също, че скритата болка расте с времето и че става двойно и тройно по-голяма.

А гората я научи, че на състрадание е способен само този, който някога е изпитвал болка, защото позналият я веднъж не я причинява другиму.

* * *

Така един ден в гората се намериха с Артъом.

Случи се през октомври. Беше мрачен ден, през който ръсеше студен неясен дъжд; беше влажно, хапливо и недружелюбно, но въздухът миришеше възхитително на мокър мъх, горски гъби, борови иглички и живот. Лека мъгла се прокрадваше тихомълком на талази около върховете на дърветата, сякаш тайно разузнаваше наоколо. От жилетката на майка ѝ небето приличаше на олющен стар таван. Сгуши се още по-дълбоко в нея и така се почувства по-малка. В жилетката на мама тя беше винаги малка. Още усещаше мириса на кожата ѝ, който с всяко следващо пране вместо да избледнее сякаш ставаше по-силен. Когато лежеше в гората върху тази жилетка ѝ се струваше, че на моменти съзира очите ѝ горе в небето, там, измежду клоните на боровете.

Когато докосна за първи път Тьома, силен ток премина през тялото ѝ и я разтърси. Той беше млад, но излъчваше особено страдание. Обви инстинктивно двете си ръце около ствола му и усети нещо лепкаво по дланите си. Дървото притрепери конвулсивно, сякаш някой бе забол пръстите си в болезнена рана. Тя се отдръпна бавно назад и погледна ръцете си. За миг ѝ се стори, че по тях има полепнала гъста кръв, но после разбра, че това е смола. Борът беше посечен. Заобиколи с бързи движения дънера и се вгледа внимателно. На мястото, където бяха преди малко ръцете ѝ, бавно капеше кехлибарена течност, която застиваше тихо около раненото място.